

Hrvatska akademija znanosti
i umjetnosti, Gliptoteka

skulpture, objekti
sculptures, objects

MARIJANA V. PENDE

Hrvatska akademija znanosti
i umjetnosti, Gliptoteka

15.12.2016. — 8.1.2017.

MARJANA V. PENDE

skulpture, objekti
sculptures, objects

Multimedijsku umjetnicu Marijanu Pende zagrebačka je publika imala prilike upoznati na izložbi *Dubrovački suvremeni umjetnici*, gdje je izložila dojmljiv rad pod nazivom *£IB€RTA\$*. Djelo je bilo postavljeno na fasadu Doma hrvatskih likovnih umjetnika, iznad samog ulaza u Meštrovićev paviljon, 2008. godine. Cijela je izložba bila naslovljena imenom autoričina rada, te je Marijanin *£IB€RTA\$* „funkcionirao kao amblem izložbe“¹. Umjetnica je upotrijebila svima nam znanu tradicionalnu zastavu grada Dubrovnika i poigrala se slovima. Određena je slova zamijenila simbolima novca (funta, euro, dolar). Na taj je način pojam slobode i neovisnosti, na koji su Dubrovčani tako ponosni, stavila pod sumnju potencirajući komercijalizaciju koja je zahvatila sva područja života u Gradu (sl. 1).

Rad je nastao 2007. godine, za vrijeme autoričina studija u Veneciji, kao reakcija na potrošačko društvo zapadne Europe. *£IB€RTA\$* je prvi put postavljen na tvrđavu Lovrijenac 2007. godine, kad se u Dubrovniku tek počinje razvijati masovni turizam današnjeg intenziteta (sl. 2, 3).

Marijanina smo djela u Zagrebu mogli vidjeti i na dva zadnja trijenala hrvatskoga kiparstva u Gliptoteci.² Djela koja je tada izlagala (ambijentalne instalacije) ukazuju na Marijaninu umjetničku naobrazbu i multimedijski pristup radu. Diplomirala je na Akademiji lijepih umjetnosti u Veneciji (*Accademia di Belle Arti di Venezia*), gdje je studirala skulpturu u klasi prof. Andree Grassija i skulpturu – instalaciju kod prof. Roberta Pozzobona, a pohađala je i studij više medija: videa, svjetla i zvuka.

Ova zanimljiva dubrovačka autorica svojom se samostalnom izložbom u Gliptoteci nastoji cjelovitije predstaviti zagrebačkoj publici. Deset skulptura i objekata te dvije video i audioprojekcije sastavni su dio konceptualnog projekta kojim se autorica bavi punih osam godina. Naime, sva izložena djela nastala su u Tvornici ugljenogرافitnih i elektro-

kontaktnih proizvoda – TUP u Dubrovniku³, tvornici koja je umjetnici osigurala radni prostor, materijal i pomoć visokokvalificiranih radnika u izradi skulptura i instalacija. Svakodnevni boravak u tvornici i druženje s radnicima senzibilizirali su autoricu za sudbine radnika i njihove teškoće kroz koje prolaze u razdoblju privatizacije i tranzicije. Posljednja dubrovačka tvornica, unatoč kvalitetnim i traženim proizvodima, polako se gasi.

Potrebno je istaknuti da autorica od proizvodnog materijala tvornice (a to su grafitni proizvodi iz različitih serija proizvodnje) izrađuje svoje skulpture i instalacije. Grafit je materijal koji nije uobičajan za izradu skulptura. Mine olovaka su grafitne, ostavljaju fin trag na papiru koji je sklon osipanju. Trošan i nepostojan materijal sazdan je od praha, koji se ponovo mrvu u prah. Struktura i fragilnost grafita metorfora je smrtnosti i prolaznosti života.

Iako je grafit nestalan i lako raspršiv, istovremeno je čvrst, sjajan i mastan. Sve ovisi o tehnologiji i načinu obrade. Grafit složenom termičkom obradom iz praha postaje čvrst materijal. Iz proizvodnog procesa autorica dobiva inspiraciju za svoja djela, nadahnjuje je složena tehnologija tvorničke obrade materijala.

Marijana od grafitnih ploča i šipki, koje su tvornički autentičan materijal⁴, izrađuje svoje skulpture vrlo promišljeno i pedantno. Upotrebom industrijskih materijala i metodom reciklaže stvara nova djela jednostavnih geometrijskih oblika. Forme konstruira od manjih cjelina koje spaja, povezuje bakrenim žicama ili željeznim konstrukcijama. Stvara objekte većih dimenzija, čistih, minimalističkih formi. Uočavamo autoričino opredjeljenje za minimalistički naklonjena monokromna rješenja. Sve je antracit sivo, sivocrno, tu i tamo se pojavi topao odsjaj bakrenih žica.

1 Antun Maračić: *£IB€RTA\$ Suvremena dubrovačka umjetnost*, Galerija Prsten, Dom hrvatskih likovnih umjetnika, Zagreb, 2008.

2 XI. trijenale hrvatskog kiparstva, Gliptoteka HAZU, 30. lipnja – 12. kolovoza 2012., str. 139.
XII. trijenale hrvatskog kiparstva, Gliptoteka HAZU, srpanj – kolovoz 2015.

3 TUP – tvornica ugljenogرافitnih i elektrok kontaktnih proizvoda, smještena na atraktivnoj lokaciji u gruškoj luci, još uvijek proizvodi cijenjene i tražene pantografe te provodnike za struju za tramvaje i vlakove. Za vrijeme Domovinskog rata tvornica se aktivno uključila u obranu Grada proizvodeći i ratno oružje. Nekad najveće tvorničko postrojenje za proizvodnju ugljenogرافitnih proizvoda u jugoistočnoj Europi, danas – iako znatno smanjenim kapacitetom – proizvodi i izvozi tražene proizvode.

4 TUP-ovi kemičari i tehnolozi u svojem su laboratoriju proizveli autentičnu, zaštićenu, samo njima svojstvenu grafitnu smjesu za proizvodnju svojih proizvoda.

sl./fig. 1

sl./fig. 2

Pojedine skulpture (No. 5, sl. 4) sastoje se od mekih grafitnih šipki koje je autorica uspjela saviti, modelirati kako je htjela i staviti u međusobne suodnose. Znači, upotrijebila je meke grafitne šipke prije nego što su termički obrađene (na 2.500 °C), nakon čega postaju izuzetno čvrste i nesavitljive.

Zanimljiva je skulptura No. 1, gdje grafitne šipke slaže horizontalno jednu do druge i umeće u željeznu konstrukciju. Redukcionizam i jednostavnost tog djela, koje asocira na rampu, fascinantno se uklapa u industrijski prostor Glip-toteke i ostavlja dojam kao da je zaboravljeni dio industrijskog postrojenja prijašnje kožare (sl. 5).

Površine svih skulptura i instalacija pažljivo su obrađene. Autorica ih premazuje parafinskim uljima, grafitnim prahom i čađom kako bi dobila različite nijanse crnosive boje i sjaja. I brušenjem i poliranjem grafitnih ploča postiže traženi efekt. Polirane se površine počinju ljeskati na svjetlu stvarajući optičke igre, reflektirajući se poput ogledala. Jedna od najimpresivnijih instalacija (No. 3, sl. 2) načinjena je od odbačenih, starih tvorničkih vrata koja su odvajala tvorničke hale. Upotrijebila je trivijalni, odbačeni predmet koji je našla u tvornici i jednostavno ga učvrstila na željeznu armaturu. Dugo je i pedantno čistila plastična tvornička vrata od nataložene grafitne prašine i čađe, dok nije došla do plastike, koja je sva „oslikana“ patinom vremena; požutjela, ispržena suncem, i izgrebena svakodnevnom dugogodišnjom upotrebom. Autorica je željela naglasiti samu procesualnost; tragove i učinke vremena i prirodnih sila (sunca) te otiske ljudskih ruku na dotrajaloj površini instalacije.

Marijana se tijekom studija na Akademiji lijepih umjetnosti u Veneciji susretala s umjetnošću *Arte povere* ili *siromašnom umjetnošću*. Imala je priliku vidjeti prostorne umjetničke instalacije sastavljene od elemenata „siromašnih“ i svakodnevnih materijala. Umjetnici *Arte povere* upotrebom svakodnevnih, jeftinih i jednostavnih, često industrijskih, materijala na neki način protestiraju protiv komercijalizacije umjetnosti. Poput umjetnika *Arte povere*, i Marijana – koristeći se industrijskim materijalima neke zatečene situacije (u ovom slučaju tvornice u propadanju) – pokušava razbiti dihotomiju između umjetnosti i života. Marijanina je želja da svojim kreativnim djelovanjem u određenoj sredini izazove promjene, izmijeni uvjete neke situacije i odredi ih

na nov način. To je i uspjela angažirajući radnike u kreativnom procesu nastanka skulpture, koji su joj zdušno pomagali u realizaciji njezinih objekata. U toj kreativnoj atmosferi i zajedničkom stvaranju nastala su ova djela, koja zaista možemo nazvati socijalnim skulpturama.

Marijanin razrađeni koncept nije iscrpljen samom izvedbom objekata i instalacija već autorica nastavlja tumačiti povijest i sudbinu tvornice preko video- i audioradova, koji su sastavni dio izložbe.

U prvoj videoprojkciji (sl. 10) snimljen je statičan kadar eksterijera tvorničkog kompleksa. Tijekom pola sata pratimo zalazak sunca i promjene svjetlosti na fasadama tvorničkog kompleksa, sve do sumraka i paljenja svjetlosti u tvorničkim halama. Autorica je metaforom sumraka lirski interpretirala promjene koje su zadesile tvornicu tijekom tranzicije.

U drugom videoradu umjetnica je intervjuirala najstarijeg radnika, koji nam priča povijest tvornice. Taj videorad ima čistu dokumentarnu vrijednost.

Projekcije prati zasebna audioinstalacija; snimka zvukova 25 različitih tvorničkih strojeva u radu koja je ujedno i zvučna kulisa cijeloj izložbi.

U smanjenom opsegu projekt TUP bio je izlagan u Kući Bukovac u Cavtatu⁵ i u Muzeju moderne i suvremene umjetnosti u Rijeci⁶.

Swjesna neminovnosti društvenih promjena, autorica izražava želju da se tvornički prostori TUP-a prenamijene u galerijski prostor i rezidencijalni centar za strane umjetnike koji bi tu privremeno radili i boravili. Tako bi se autentična industrijska arhitektura – sa strojevima koji su za autoricu skulpture same po sebi – sačuvala. Marijana je razradila projekt prenamjene tvorničkog kompleksa u mjesto intenzivne kulturne produkcije, koji je kao prijedlog ušao u program *Dubrovnik europska prijestolnica kulture 2020*. Nažalost, realizacija tog prijedloga i prenamjena prostora neće se tako skoro dogoditi.

5 Lucija Vuković: Marijana V. Pende, TUP, Kuća Bukovac, Cavtat, 26. srpnja – 26. kolovoza 2014.

6 Muzej moderne i suvremene umjetnosti Rijeka, 2014.

Autoričina sklonost eksperimentu, ispitivanju materijala i njihovih karakteristika rezultirala je novim ciklusom skulptura. Privukla ju je industrijska neoprenska guma i njezina svojstva, u prvom redu elastičnost i podatnost. Nastaje novi ciklus skulptura u kojima kombinira grafit s novim materijalima – neoprenskom gumom i tekućom gumom ili lateksom.

Prijelazno djelo jest instalacija No. 9 (sl. 7) u kojoj na zanimljiv način kombinira grafitne ploče i neoprensku gumu. Jednostavna geometrijska konstrukcija s jedne je strane prekrivena s 250 grafitnih pločica, dok su s druge strane objekta postavljene horizontalne trake neoprenske gume i lateksa. Autorica konfrontira mekoću i elastičnost gume naspram krtosti i tvrdoće grafita. Oba su materijala monokromna, ali im površine drugačije lome svjetlo, što autoricu posebno intrigira: sjajne, ispolirane površine grafitnih ploča koje reflektiraju svjetlo naspram mat gume, koja ga upija.

Korak dalje u istraživanju novih materijala i njihovih neobičnih kombinacija vidljiv je na objektu No. 10 (sl. 8), gdje upotreba gume postaje dominantna. Autoricu je oduševila svilenkasta struktura tekuće gume i njezina izuzetna elastičnost. Podatni lateks s lakoćom nanosi i razvlači po svojevrsnoj blint-rami kvadratnog oblika. Prozirni lateks miješa s grafitnom prašinom i dobiva oslikane površine bliske enformelnom slikarstvu materije i geste. Transparentne, četrvtaste površine spojene u horizontalan niz asociraju na tvorničke prozore prekrivene naslagama grafitne masne prašine. Tvornički ambijent ostaje i dalje Marijanina stalna inspiracija.

Marijana je u zadnjem radu, No. 11, umjesto transparentnog lateksa upotrijebila pauspapir. Jednostavno je rešetku od inoksa zavila trakama pauspapira prethodno oslikanog grafitom. Zaokupio ju je suodnos metala i papira, dvije radikalno suprotne materije (sl. 10).

Eksperimentirajući s industrijskim materijalima, autorica stvara vlastitu, specifičnu tehnologiju. Neoprensku gumu i lateks spaja s grafitnom prašinom i dobiva autentičan, samo njoj svojstven materijal, od kojeg stvara svoje objekte. U kombinaciji materijala kojima se koristi uvijek je prisutan grafit. I sve su skulpture monokromne, geometrijski strukturno organizirane.

I uvijek upotrebljava industrijske, nekiparske materijale, koji nisu uobičajeni za skulpturu. Autoričina djela rezultat su prihvaćanja konceptualne i siromašne umjetnosti te konstruktivističkih načela.

Djela novog ciklusa, iako su i dalje inspirirana tvorničkim ambijentom, više nemaju društvenoangažirani kontekst. Marijana svoj interes usmjerava na samu likovnost, a svijet forme i istraživanje likovnih rješenja novi je autoričin put kojim je krenula.

Treba napomenuti kako su se skulpture Marijane Pende uklopile u prostor Gliptoteke, bivše tvornice kože. Djela koja su sazdana od industrijskog materijala (grafita, željeza, gume) svojom „industrijskom estetikom“ direktno korespondiraju s tvorničkim zdanjima bivše kožare.

Lida Roje Depolo

sl./fig. 3

The Zagreb public had the chance to get to know multi-media artist Marijana Pende at the exhibition *Contemporary Dubrovnik Artists*, at which she exhibited the impressive work *LIBERTA\$*. The work was placed on the facade of the Croatian Visual Artists' Centre, above the very entrance to the Meštrović Pavilion, in 2008. The whole of the exhibition took the title of her work, and Marijana's *LIBERTA\$* thus "functioned as an emblem of the exhibition."¹ The artist used the traditional flag of the city of Dubrovnik that we all know, and played with the letters. Certain letters were replaced with dollar, pound and euro signs. In this way she called into doubt the concept of freedom and independence that Dubrovnik people are so proud of, pointing up the commercialisation that has taken hold of every area of the life in the city (Fig. 1).

This work was created in 2007 while the artist was studying in Venice, by way of reaction to the consumer society of western Europe. *LIBERTAS* was first placed on Lovrijenac Fort in 2007, the year in which mass tourism of today's intensity was only just starting. (Figs. 2 and 3).

We were also able to see Marijana's works in Zagreb at the two last triennials of Croatian sculpting in the Glyptothèque.² The works that she then exhibited (environmental installations) reveal Marijana's artistic training and her multimedia approach to her work. She took her degree at the Accademia di Belle Arti di Venezia, where she studied sculpture in the class of Andrea Grassi, sculptural installation with Roberto Pozzobon, and a course in multimedia, video, light and sound.

This interesting Dubrovnik artist will endeavour to present herself more fully and integrally to the Zagreb public in her show in the Glyptothèque. Ten sculptures and objects, and two video and audio projects are component parts of a conceptual project the artist has been involved with for a full eight years. All the works on show were created in

a factory referred to in Dubrovnik as TUP,³ which makes carbon graphite and electrical contact products, a factory that provided her with working space, material and the help of highly skilled workers in the making of her sculptures and installations.

Staying daily in the factory and associating with the workforce sensitised the artist to the fates of the workers and the hardships they were experiencing in the period of privatisation and transition. The last Dubrovnik factory, notwithstanding its high quality and sought-after products, was slowly being extinguished.

It has to be pointed out that the artist used the production materials of the factory (graphite products from various production lines) to make her sculptures and installations. Graphite is a material that is not commonly used for the creation of sculptures. Pencil leads are made of graphite, and leave a fine trace on paper, which is apt to scatter. This friable and unstable material is composed of powder, and crumbles back into powder again. The structure and fragility of graphite make it a metaphor for mortality and the transience of life.

Although graphite is unstable and easily scattered, at the same time it can be strong, brilliant and greasy. Everything depends on the technology, the way it is treated. Graphite turns on complex thermal treatment from powder into a strong material. From the production process, the artist gained inspiration for her works, being inspired by the complex technology of the factory working of the material.

Out of the graphic plates and rods that are the authentic materials⁴ of the factory Marijana makes her sculptures with a great deal of forethought and extreme meticulous-

1 Antun Maračić: *LIBERTA\$* Suvremena dubrovačka umjetnost [Contemporary Dubrovnik Art], Galerija Prsten, Dom hrvatskih likovnih umjetnika, Zagreb, 2008.

2 11th Triennial of Croatian Sculpture, Croatian Academy of Sciences and Arts Glyptothèque, June 30 – August 12, 2012, p. 139
12th Triennial of Croatian Sculpture, Croatian Academy of Sciences and Arts Glyptothèque, July – August, 2015.

3 TUP, a factory that makes carbon graphite and electrical contact products, is located on an attractive site in Gruž Port, and still produces much appreciated and sought-after pantographs, current collectors for trains and trams. During the Homeland War the factory actively joined in the defence of the city and produced armaments. Once the biggest factory of its kind in SE Europe, today, although with a much reduced capacity, it still produces and exports its popular products.

4 TUP chemists and technologists in their laboratory produced an authentic and patented graphite mixture of their own for the making of their products.

ness. With the use of industrial materials and the recycling method she creates new works with simple geometrical shapes. She constructs her shapes from smaller units that she puts together, joining them with copper wires or iron structures. She creates fairly large objects, with clean, minimalist lines. We can see the author's option for minimalistically inclined monochrome approaches. Everything is in anthracite grey, black and grey, here and there the warm gleams of the copper wire appearing.

Some of the sculptures (No. 5, fig. 4) are composed of soft graphic rods that the artist managed to bend, model the way she wanted and put meaningfully together. That is, she used the soft graphite rods before thermal treatment (at 2500 °C), when they become extremely hard and rigid.

Sculpture No. 1 is interesting, the graphic rods being arranged horizontally one next to another and then inserted into an iron construction. The reductionism and simplicity of this work suggests a ramp, and fits amazingly into the industrial space of the Glyptotheque, giving the impression that it is a left-over part of the plant of the former tannery (Fig. 5).

The surfaces of all sculptures and installations are carefully treated. The artist coats them with paraffin oils, graphite powder and soot, to obtain various shades of black-and-grey and shines. By grinding and polishing the graphite plates she achieves the desired effect. The polished surfaces begin to shimmer in the light, creating optical games, reflecting each other like mirrors.

One of the most impressive installations (No. 3, Figs. 12, 13) is made of the discarded old factory door that separated the separate shops. She used a trivial, discarded object found in the factory and simply fixed it onto an iron framework. She cleaned the plastic factory door long and meticulously of the caked-on graphite dust and soot all the way down to the plastic, all bleared with the patina of time; yellowed, burnt by the sun, scratched by years of use. The artist wanted to emphasize the actual processuality; the traces and effects of time and natural forces (of the sun), as well as the imprints of human hands on the dilapidated surface of the installation.

During her studies at the Accademia di Belle Arti, Marijana came into contact with Arte Povera or *poor art*. She had the chance to see spatial artistic installations composed of elements of impoverished or everyday materials. Arte Povera artists, using everyday, cheap and simple, often industrial, materials are in a sense protesting against the commercialisation of art. Like these artists, Marijana too, making use of the industrial materials of some as-found situation (in this case a slowly declining factory) endeavours to elide the art-life dichotomy. Marijana's wish is, by her creative work in a given community, to bring about change, to modify the conditions of a given situation and define them anew. She managed to do this by engaging the workers in the creative process of the origins of the sculpture, for they gave her wholehearted support in the production of her objects. This creative atmosphere and these collaborative acts of creativity led to the making of these works, which we really do have to call social sculptures.

Marijana's well-worked out concept is not exhausted by the mere making of objects and installations. Instead, the artist has continued to interpret the history and fate of the factory in the video and audio works that are a component part of the show.

In the first video project (Fig. 10) a static take of the exterior of the factory complex has been made. During half an hour, we watch the sun going down and the changes of light on the facades of the factory, until twilight and until the lights are turned on in the shops. With the twilight metaphor, the artist has lyrically interpreted the changes that overtook the factory during the transition.

In the second video work, the artist interviewed the oldest worker, who tells us the history of the factory. This video has a pure documentary value.

The projects are accompanied by a separate audio installation – a recording of the sounds of 25 different factory machines at work, which is also the sound backdrop for the whole exhibition.

In a smaller version, the TUP project was exhibited in the

Bukovac House in Cavtat⁵ and in the Museum of Modern and Contemporary Art in Rijeka.⁶

Aware that social changes cannot be halted, the artist would like the factory spaces of TUP to be repurposed into a gallery venue and a residential centre for foreign artists who would be able to work and stay here for a time. Thus the authentic industrial architecture complete with the machines that are for the artist sculptures in themselves would be preserved. Marijana has worked out a project for repurposing the complex into a place of high-powered cultural production, one of the proposals that formed part of the proposals for the candidature of Dubrovnik as European Capital of Culture in 2020. But alas, putting this into practice and repurposing the space will not come about so very soon.

The artist's fondness for experimentation, for testing out materials and their characteristics resulted in a new series of sculptures. She was attracted by industrial neoprene rubber and its characteristics, above all its elasticity and suppleness. And so a new series of sculptures in which she combines graphite with the new materials of neoprene rubber and liquid rubber of latex was produced.

A transitional work is installation No. 9 (Fig. 7) in which in an interesting manner she had combined graphite plates and neoprene. A simple geometrical construction is on one side covered with 250 graphite plates, while on the other side horizontal strips of neoprene and latex are placed. She is confronting the softness and elasticity of rubber with the brittle hardness of graphic. Both of the materials are monochrome, but the surfaces refract the light in a different way, which particularly intrigued the artist. The brilliant polished surfaces of the graphite plates reflect the light, as against the matt, absorbent rubber.

A step further in the research into new materials and uncommon combinations of them can be seen in object No. 10 (Fig. 8), where the use of rubber has become dominant. She was delighted with the silky structure of liquid rubber and its outstanding elasticity. She could easily put supple

latex on a kind of square stretcher and pull it this way and that. She mixes the transparent latex with graphite dust and obtains a painted surface close to that of Art Informel paintings featuring material and gesture. The transparent, square areas are joined into a horizontal sequence, suggesting associations of factory windows smeared with deposits of greasy graphite dust. The factory setting continues to be a permanent inspiration for Marijana.

In the last work, No. 11, instead of transparent latex, Marijana has used tracing paper. She has simply wrapped strips of tracing paper previously painted with graphite around a stainless steel mesh. She was absorbed by the interrelation of metal and paper, two radically opposed materials (Fig. 10).

Experimenting with industrial materials, the artist creates her own particular technology. Neoprene rubber and latex are combined with graphite dust and she obtains an authentic material, one that is hers alone, from which she creates her objects.

In the combination of materials she uses, graphite is always there. All the sculptures are monochrome, geometrically structurally organised.

And she always uses industrial non-sculptural materials, that is, not materials that are common in the making of sculptures. The artist's works are the result of the internalisation of conceptual and poor art, and the principles of Constructivism.

The works of the new series, although still inspired by the factory setting, no longer have that same socially engaged context. She has directed her interests to visibility itself, and the world of forms and the exploration of visual solutions is the new path on which this artist has set out. It has to be mentioned also that the sculptures of Marijana Pende have fitted in well with the space of the Glyptothèque, that former tannery. Works composed of industrial materials (graphite, iron, rubber) correspond directly with the factory buildings of the former leather factory.

Lida Roje Depolo

5 Lucija Vuković: Marijana V. Pende, T.U.P., Bukovac House, Cavtat, July 26 – August 26, 2014

6 Museum of Modern and Contemporary Art, Rijeka, 2014.

skulpture, objekti
sculptures, objects

4. **No. 5**, 2014.

3. No. 2, 2014.

1. No. 7, 2013.

5. **No. 1**, 2014. (detalj / detail)

5. No. 1, 2014.

6. No. 8, 2015. (detail / detail)

6. No. 8, 2015.

2. No. 3, 2013.

10. **T.U.P.**, video (30'), 2006.

7. **No. 9**, 2016.

7. No. 9, 2016.

8. No. 10, 2016.

10. **No. 11**, 2016. (detalj / detail)

10. No. 11, 2016.

MARIJANA V. PENDE

Marijana V. Pende rođena je 1973. g. u Dubrovniku.

2002. – 2008. Studij na Akademiji lijepih umjetnosti u Veneciji

(*Accademia di Belle Arti di Venezia*)

2002. – 2004. Studij skulpture u klasi prof. Andree Grassija

2004. – 2008. Studij skulpture – instalacije u klasi prof. Roberta Pozzobona

Studij vizualne umjetnosti (video, svjetlo, zvuk)

2008. Diplomski rad *Suvremena glazba u likovnoj umjetnosti* kod prof. Nicole Cisternina

Živi i radi u Dubrovniku.

E-mail: marija.pende@gmail.com

2008. REFUSES, Arsenale Venezia, Italija

2008. L'ARTE DELLA MEMORIA, San Leonardo, Venecija, Italija

2008. CLASS ROOM, Museo Madre, Napulj, Italija

2007. OTVORENO DRUŠTVO, Art radionica Lazareti, Dubrovnik, Hrvatska

2007. FESTIVAL PRVIH, Galerija VN, Zagreb, Hrvatska

2007. FESTIVAL MINE, YOURS, OURS Galerija Kortil, Rijeka, Hrvatska

2005. ATELIER APERTI, Accademia di Belle Arti Venezia, 52 La Biennale di Venezia, Italija

2003. Stalni postav skulpture, granični prijelaz Sant'Andrea / Štandrež – Gorizia, Slovenija – Italija

SKUPNE IZLOŽBE

2015. XII. TRIJENALE HRVATSKOGA KIPARSTVA, Gliptoteka HAZU, Zagreb, Hrvatska

2015. MENTAL WAR, IFCA Bomb Gallery, Berlin at Art radionica Lazareti, Dubrovnik, Hrvatska

2014. DUBROVAČKI SUVREMENI UMJETNICI, Kulturni centar, Beograd, Srbija

2012. XI. TRIJENALE HRVATSKOGA KIPARSTVA, Gliptoteka HAZU, Zagreb, Hrvatska

2012. DOMINACIJA, Art radionica Lazareti, Dubrovnik, Hrvatska

2011. 20 GODINA POSLIJE – suvremena dubrovačka umjetnost, Kotor, Crna Gora

2011. (NEVER) WORK kino Makedonija, Bitola, Makedonija

2010. EMOTION TO COHABIT, Galleria d'Arte Moderna, Palazzo Forti, Verona, MSU Zagreb, Italija

2009. FESTIVAL PRVIH, Hotel Dubrovnik, Zagreb, Hrvatska

2009. DOMAĆI RAD, Art radionica Lazareti, Dubrovnik, Hrvatska

2008. ATELIER FRANKFURT, Kulturamt, Frankfurt am Main, Njemačka

2008. £IB€RTA\$, dubrovačka suvremena umjetnost, Galerija PM, HDLU, Zagreb, Hrvatska

SAMOSTALNE IZLOŽBE

2016. Studio let 777, Dubrovnik, Hrvatska

2014. Muzej moderne i suvremene umjetnosti, Rijeka, Hrvatska

2014. Muzej Kuća BUKOVAC, Cavtat, Hrvatska

2009. Galerija Flora, HDLU Dubrovnik, Hrvatska

2007. £IB€RTA\$, tvrđava Lovrijenac, Dubrovnik, Hrvatska

STALNI POSTAV

2003. Stalni postav skulpture, granični prijelaz Sant'Andrea / Štandrež – Gorizia, Slovenija – Italija

REZIDENCIJE

2008. Atelier Frankfurt, Kulturamt, Frankfurt am Main, Njemačka

MARIJANA V. PENDE

Marijana V Pende was born in Dubrovnik in 1973.

2002-2008, enrolled in the Accademia di Belle Arti di Venezia

2002-2004, sculpture course, class of Andrea Grassi

2004-2008, sculptural installation course, class of Roberto Pozzobon

A multimedia course (video, light, sound)

2008, dissertation, Contemporary Music in the Fine Arts, supervised by Nicolo Cisternino

Lives and works in Dubrovnik.

COLLECTIVE EXHIBITIONS

2015 12TH TRIENNIAL OF CROATIAN SCULPTURE, Gliptoteka HAZU, Zagreb, Croatia

2015 MENTAL WAR, IFCA Bomb Gallery, Berlin at Art radionica Lazareti, Dubrovnik, Croatia

2014 DUBROVNIK CONTEMPORARY ARTISTS, Kulturni centar, Beograd, Serbia

2012 11TH TRIENNIAL OF CROATIAN SCULPTURE, Gliptoteka HAZU, Zagreb, Croatia

2012 DOMINATION, Art radionica Lazareti, Dubrovnik, Croatia

2011 20 YEARS ON, dubrovacka suvremena umjetnost, Kotor, Montenegro

2011 (NEVER) WORK kino Makedonija, Bitola, Macedonia

2010 EMOTION TO COHABIT, Galleria d'Arte Moderna, Palazzo Forti, Verona, MSU Zagreb, Italy

2009 FESTIVAL OF THE FIRST, hotel Dubrovnik, Zagreb, Croatia

2009 HOMEWORK, Art radionica Lazareti, Dubrovnik, Croatia

2008 ATELIER FRANKFURT, Kulturamt Frankfurt am Main, Germany

2008 £IBERTA\$, dubrovacka suvremena umjetnost, Galerija PM, HDLU, Zagreb, Croatia

2008 REFUSES, Arsenale Venezia, Italy

2008 L'ARTE DELLA MEMORIA, San Leonardo, Venezia, Italy

2008. CLASS ROOM, Museo Madre, Napoli, Italy

2007 OPEN SOCIETY, Art radionica Lazareti, Dubrovnik, Croatia

2007 FESTIVAL OF THE FIRST, Galerija VN, Zagreb, Croatia

2007 FESTIVAL "MINE, YOURS, OURS" Galerija Kortil, Rijeka, Croatia

2005 ATELIER APERTI, Accademia di Belle Arti Venezia, 52 La Biennale di Venezia, Italy

2003 Stalni postav skulpture, granicni prelaz Sant Andrea Standrez – Gorizia, Slovenia - Italy

ONE-WOMAN EXHIBITIONS

2016 Studio let 777, Dubrovnik, Croatia

2014 Muzej Moderne i Suvremene umjetnosti, Rijeka, Croatia

2014 Muzej Kuća BUKOVAC, Cavtat, Croatia

2009 Galerija Flora, HDLU Dubrovnik, Croatia

2007 £IBERTA\$, Lovrijenac Fort, Dubrovnik, Croatia

PERMANENT DISPLAY

2003 Stalni postav skulpture, granicni prelaz Sant Andrea Standrez – Gorizia, Slovenia - Italy

RESIDENCE

2008 Atelier Frankfurt, Kulturamt Frankfurt, Germany

POPIS IZLOŽAKA / EXHIBITS

1. No. 7, 2013.

ugljenografit T20 / carbon graphite T20
300 x 140 x 3 cm

2. No. 3, 2013.

plastika, željezo / plastic, iron
50 x 164 x 150 cm

3. No. 2, 2014.

ugljenografit T20, bakar / carbon graphite T20, copper
50 x 105 x 3 cm

4. No. 5, 2014.

ugljenografit T20, željezo / carbon graphite T20, iron
200 x 130 x 3 cm

5. No. 1, 2014.

ugljenografit T20, željezo / carbon graphite T 20, iron
352 x 108 x 50 cm

6. No. 8, 2015.

ugljenografit T20, E44, P11, željezo /
carbon graphite T20, E44, P11, iron
300 x 196 x 10 cm

7. No. 9, 2016.

ugljenografit P15, željezo, lateks, grafit, neoprenska guma /
carbon graphite P 15, iron, latex, graphite, neoprene rubber
191 x 236 x 81 cm

8. No. 10, 2016.

lateks, grafitni prah / latex, graphite dust
(50 x 50 x 5 cm) 8

9. No. 11, 2016.

inoks, pauspapir, grafitna prašina, neoprenska guma /
stainless steel, tracing paper, graphite dust, neoprene rubber
180 x 190 x 9 cm

10. T.U.P. video (30 min.), 2006.

11. Zvučna instalacija / Sound Installation, 2008.

12. Video 2014. T.U.P.

(Razgovor s radnikom / Conversation with a worker),
video, 2014.

IMPRESUM

Nakladnik

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Gliptoteka

Za nakladnika

akademik Pavao Rudan
glavni tajnik

Glavni urednik

akademik Đuro Seder
voditelj Gliptoteke

Urednica

Vesna Mažuran Subotić
upraviteljica Gliptoteke

Predgovor

Lida Roje Depolo
muzejska savjetnica

Likovni postav

Marijana V. Pende
Lida Roje Depolo

Prijevod na engleski

Graham McMaster

Lektura

Maja Silov Tovernić

Fotografije

Boris Cvjetanović
Antun Maračić (sl. 1)

Grafičko oblikovanje

Tomislav Turković

Tisak

Tiskara Zelina d.o.o.

Naklada

300

ISBN 978-953-347-132-7

Financijska potpora

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske

Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport grada Zagreba

Posebna zahvala

Tvornici ugljenografitnih proizvoda TUP d.d. Dubrovnik,
g. Mariju Zvoni - Tutto Bene (Pizzeria & Fast Food)

Zahvala

Grad Dubrovnik

